

Список літературних джерел

1. Бірюков Д.С. Сучасні проблеми урбанізації в контексті національної безпеки України». Аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень. Електронний режим доступу: [<http://www.niss.gov.ua/articles/1165>].

2. Качан Є.П. Регіональна економіка. Підручник. – К. – Знання, 2011 р. – 669 с.

3. Наконечна К.В. Особливості національної структури економіки та проведення національної структурної політики в Україні. Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія «Економіка, аграрний менеджмент, бізнес» – К. – 2016. – Вип. 249. – 506 с.

4. Стратегія регіонального розвитку. Електронний режим доступу: [<https://www.google.com.ua/#q=%D1%81>].

Обиход Г. О., к.е.н., с.н.с.

Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку
НАН України», м. Київ

ФІНАНСОВІ ПРІОРИТЕТИ ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ НА ЗАСАДАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Система пріоритетних напрямів фінансової підтримки екологічної та природно-антропогенної безпеки не є сталою і може змінюватися залежно від конкретного етапу трансформаційних процесів, що відбуваються. Загальні підходи до визначення пріоритетів фінансового забезпечен-

ня становлять концептуальну схему узгодження вимог директив, екологічних проблем та програм регіону, а також доступних та прогнозованих фінансових потоків (рис. 1).

Рис. 1. Схема пріоритетизації джерел фінансування екологічної та природно-антропогенної безпеки

Угода про асоціацію між Україною та ЄС передбачає впровадження положень 29 директив ЄС у сектор «Навколишнє природне середовище» з дати підписання (а не ратифікації) згідно з графіком, його вартість та джерела фінансу-

вання. При цьому основними напрямками співпраці визначено: екологічну політику на секторальному і регіональному рівнях; наближення екологічного законодавства України до норм ЄС; розбудову інституційних спроможностей; підтримка реалізації екологічної політики у таких підсекторах: атмосферне повітря, водні ресурси, управління відходами, земельні та лісові ресурси тощо. У цьому контексті фінансування екологічної та природно-антропогенної безпеки регіону має узгоджуватися з європейськими принципами регіональної політики: гармонізації, децентралізації, концентрації, орієнтованості на програми, співфінансування з кількох джерел, базуватися на правових механізмах, але водночас залишатися гнучким.

Дослідники джерел фінансування екологічної безпеки схиляються до того, що у довго- й середньостроковій перспективі доцільно сконцентрувати фінансові ресурси на подоланні низки найбільш важливих проблем і досягненні обмеженого переліку цілей екологічної та природно-антропогенної безпеки. Визначити ці напрями пропонується з урахуванням регіональних особливостей проявів небезпек (є стратегічним завданням поліпшення інституціонального середовища гарантування екологічної безпеки). Серед провідних напрямів слід виділити:

- ефективність використання бюджетних коштів у сфері безпеки;
- моніторинг обсягів фінансування та оцінку їх використання;
- балансування видатків та надходжень до регіональних бюджетів;

- фінансову забезпеченість регіональних бюджетів;
- зміну парадигми фінансування екологічної безпеки регіону;
- ефективність використання кредитних коштів;
- екологічне страхування у сфері екологічної та природно-антропогенної безпеки.

У Стратегії державної екологічної політики України на період до 2020 року зазначається, що забезпечення стабільного фінансування природоохоронної діяльності та вдосконалення економічних інструментів є основними передумовами реалізації екологічної політики в Україні. Зокрема, в документі зроблено акцент на необхідності подальшого розвитку стратегічних орієнтирів фінансування. Внаслідок обмеженості бюджетних коштів важливим є пошук нових джерел фінансування природоохоронних заходів, спрямованих на ліквідацію забруднення, гарантування екологічної безпеки, відтворення та підтримки природних ресурсів у належному стані. Слід зазначити, що відмінності соціально-економічного розвитку регіонів України зумовлюють нерівномірне техногенне навантаження на довкілля, що потребує диференційованого підходу при дослідженні екологічних проблем.

В аспекті зазначеного щодо національного (загальнодержавного), регіонального та місцевого рівнів важливою є розробка регіональних фінансових механізмів екологічного регулювання. Головне функціональне призначення останніх полягає в регулюванні діяльності суб'єктів ринку на окремій території з метою гарантування екологічної і антропогенної безпеки. У цьому контексті визначено сутність відповідних

фінансових механізмів як системи спеціально розроблених і законодавчо закріплених у нормативно-правовому полі форм, методів та інструментів утворення й використання фінансових ресурсів з метою досягнення екологобезпечного та екологобалансованого розвитку регіону. Виявлено, що найбільш ефективними з них є такі інструменти, як фінансування через державний та місцеві бюджети, природоохоронні фонди, банківські кредити, кошти підприємств і організацій, іноземні інвестиції, екологічне страхування небезпечних об'єктів.

Сьогодні постійне системне недофінансування заходів запобігання поширенню забруднення, накопичені проблеми організаційного характеру, призвели до того, що регіони та міста фактично втратили важелі впливу на обмеження екологічних загроз і ризиків. Водночас, активізація діяльності щодо апроксимації екологічного законодавства згідно з вимогами Директив ЄС з охорони навколишнього природного середовища потребує пошуку нових, альтернативних форм та інструментів залучення коштів на превентивізацію заходів безпеки. Окрім «горизонтальних» Директив, важливим інструментом регулювання відносин у сфері запобігання поширенню забруднення навколишнього природного середовища у межах Європи є Фонд згуртування (The Cohesion Fund), на кошти якого можуть розраховувати країни, чий ВВП нижчий 90% від середнього по ЄС. Країнам, що планують членство в ЄС, допомога надається через фонд «Інструмент структурної політики для підготовки до вступу» (ISPA) – для фінансування екологічних і транспортних проектів.

Будь-яка господарська діяльність, а особливо на густозаселених територіях, може причинити виникнення й поширення екологічних та природно-антропогенних загроз і небезпек. На сьогодні більшість потенційно небезпечних об'єктів є джерелами забруднення території України та суміжних держав. Власних коштів та резервів для забезпечення заходів щодо превентивізації недостатньо (про що свідчить недофінансування провідних державних цільових Програм запобігання ризикам і небезпекам виникнення надзвичайних ситуацій). Організаційно-економічний потенціал (наразі недоступний для України) зосереджений у структурних фондах ЄС, зокрема Фонді згуртування, котрий за допомогою відповідних механізмів надає інвестиції для подолання територіальних диспропорцій, у тому числі й екологічних.

Ольшанська О.В., д.е.н., проф.,
декан факультету економіки та бізнесу
Чубукова О.Ю., д.е.н., проф.,
завідувач кафедри економічної кібернетички та маркетингу
Київський національний університет
технологій та дизайну

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ КЛАСТЕРИЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

У сучасних умовах децентралізації влади в Україні, зростання самостійності регіонів і місцевих громад слід відзначити значне посилення уваги економічної науки до регі-